

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustussasioiden neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaosto
STM003:00/2017, STM/324/2017

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo
PL33
00023 VALTIONEUVOSTO

Tausta

Arpajaislain (2001/1047) 20a §:ssä säädetään sosiaali- ja terveysjärjestöjen neuvottelukunnasta ja sen arviointi- ja avustusjaostosta (myöhemmin arviointi- ja avustusjaosto tai jaosto), jotka valtioneuvosto asettaa neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Arviointi- ja avustusjaoston tehtävänä on antaa sosiaali- ja terveysministeriölle lausuntoja terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen myönnettävien avustusten jaosta sekä tehdä arviointeja avustettavien järjestöjen toiminnasta.

Valtioneuvoston asetuksen 1555/2016 3§:ssä määritellään arviointi- ja avustusjaoston kokoonpanosta: arviointi- ja avustusjaostossa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä enintään viisi muuta jäsentä ja näillä henkilökohtaiset varajäsenet. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 6.4.2017 päätöksellään jaoston toimikaudelle 16.4.2017–15.4.2021.

Lausunnon antamisen hetkellä arviointi- ja avustusjaostoon kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä viisi jäsentä, joille kullekin on nimetty varajäsen. Jaoston puheenjohtajaksi on nimitetty valtiopäiväneuvos Raimo Vistbacka ja varapuheenjohtajaksi dosentti Jorma Niemelä. Lisäksi jäseniksi ja varajäseniksi ovat nimitetty seuraavat henkilöt (henkilökohtaiset varajäsenet suluissa): etuuspäällikkö Tuula Ahlgren (professori Aila-Leena Matthies), maakuntaneuvos Kyösti Juujärvi (erityisasiantuntija Ellen Vogt), professori Ossi Rahkonen (VTT, apulaisprofessori Nelli Hankonen), kehittämisspäälikkö Airi Partanen (dosentti Reijo Väärälä) ja professori Mikko Niemelä (kaupunkineuvos Hannes Manninen).

Lausuntopyyntö

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt 23.3.2021 arviointi- ja avustusjaostoa antamaan lausunnon Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (myöhemmin STEAn) avustusehdotuksesta koskien vuoden 2021 uusien avustusten avustusehdotusta. Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettu tuotto käytetään avustusten myöntämiseen oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustussasioiden neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaosto
STM003:00/2017, STM/324/2017

Materiaalin käsittely

Lausunnon antamista varten arviointi- ja avustusjaosto on saanut STEAn avustusehdotuksen, joka on sisältänyt kultakin avustuskohteelta käyttötarkoituksen, haetun euromäärän, ehdotetun euromäärän sekä valmistelijan perustelut avustuskohteelle.

Avustusehdotus on esitelty jaoston kokouksessa 18.3.2021, minkä jälkeen jaoston jäsenillä on ollut mahdollisuus esittää yleisiä tai kohdekoh-
taisia kysymyksiä. STEA on vastannut esitettyihin kysymyksiin kirjallisesti ja esitellyt vastaukset suullisesti 25.3. pidetyissä kokouksissa.

Menettelytapa

Lausunnossaan jaosto ei ole nähnyt tarpeelliseksi ottaa kantaa yksittäisiin avustuskohteisiin. Jaosto on sen sijaan kiinnittänyt huomiota avustusehdotuksen periaatteellisiin kysymyksiin ja laajempiin kokonaisuuksiin. Jaosto on peilannut avustusehdotuksesta nousevia havaintoja avustustoiminnan strategiaan. Lisäksi havaintoja on pohdittu suhteessa mahdolliseen avustusvaroissa tapahtuvaan muutokseen ja laajempaan keskusteluun suomalaisesta rahapelijärjestelmästä.

Koska avustusehdotus ei ole päätös, avustusehdotukseen ei voi hakea oikaisua. Järjestö voi kuitenkin halutessaan ilmaista kannanottonsa STM:n kirjaamoon. Kannanotot avustusehdotuksesta ja oikaisupyynnöt avustuspäätöksestä käsittelee sosiaali- ja terveysministeriö. Jaosto ei käsittele jaoston jäsenille tulleita kannanottoja.

Suomalaisen rahapelijärjestelmän muutos ja sen vaikutus sote-järjestörahoitukseen

Työryhmä Erkki Liikanen (pj.), Liisa Hyssälä, Kalevi Kivistö, Osmo Soininvaara, Ulla-Maj Wideroos ja Teemu Pekkarinen julkaisi viiden ministeriön pyynnöstä linjauksen suomalaisesta rahapelijärjestelmästä, jonka kautta rahoitetaan muiden muassa monia kansalaisyhteiskunnan toimintoja (Liikanen ym., Suomalainen rahapelijärjestelmä muutoksessa. Tulevaisuuden vaihtoehtoja, 2021).

Lisääntyneen ja sinänsä tarpeellisen säätelyn ja koronapandemiatomien vuoksi veikkaustuotot vähenevät arviolta 300 miljoonaa euroa. Erkki Liikasen johtama työryhmä ehdottaa nykyjärjestelmän jatkamisen lisäksi kolmea eri vaihtoehtoa. Työryhmä pitää ensisijaisena vaihtoehtona kokonaisuudistusta vuoden 2024 alusta, jossa huolellisesti valmistellaan siirtyminen tulojen osalta yleiskatteellisuuteen ja menojen osalta kehysbudjetointiin.

Arviointi- ja avustusjaosto toivoo keskustelua ja arviointia, miten Liikasen raportin ratkaisut voivat vastata kansalaisyhteiskunnan toimintaa edellytyksiin ja kehittämistarpeisiin sekä Sanna Marinin hallitusohjelman

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustussasioiden neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaosto
STM003:00/2017, STM/324/2017

(2019) tavoitteisiin. Hallitusohjelman mukaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä parannetaan, valtionapukäytäntöjä selkiytetään ja järjestöjen autonomiasta huolehditaan.

Jaosto pitää hallitusohjelman tavoitteita kannatettavina. Ennen rahapeliuudistusta koskevia päätöksiä tulee avoimesti keskustella siitä, mitä eri vaihtoehdot merkitsisivät kansalaisjärjestötoiminnalle. Jaoston näkemyksen mukaan järjestörahoitus tulee turvata ja sen valmistelu ja myöntäminen tulee olla riippumatonta poliittisesta vaikuttamisesta. Siksi tulisi etsiä avoimesti myös muita vaihtoehtoja.

Avustusjärjestelmän kehittämisen perustana koko maan sosiaali- ja terveystiikka

Avustusjärjestelmän mahdollisessa uudistamisessa tulisi ottaa huomioon ne painotukset, joita jaosto on pitänyt esillä koko toimikautensa ajan. Jaoston mielestä aina tulisi taata, että myös uusia, pieniä toimijoita pääsisi avustustoiminnan piiriin (22.12.2017) ja että pienavustuksia ja jäsenjärjestöavustuksia aktiivisesti kehitettäisiin (13.12.2019). Jaosto on kiinnittänyt myös huomiota siihen, että alueilla, joissa olisi suuri tarve järjestöjen tuelle, ei välttämättä ole voimavaroja osallistua järjestötoimintaan ja hakea avustuksia. Tämän korrelaation rikkominen olisi yhteiskunnallisesti tärkeää (13.12.2019).

Jaoston kannanottojen mukaan avustusten maantieteellisen jakautumisen varmistamiseksi STEAn tulee kohdentaa hakemiseen liittyvää tiedotusta, ohjausta ja neuvontaa niille alueille, joista haetaan vähiten avustuksia (24.5.2018) ja että kansalaisyhteiskunnan toimintaa tulisi elvyttää ja tukea erityisesti alueilla, joiden huono-osaisuutta ja sairastavuutta kuvaavat indikaattorit ovat huonoja (20.12.2018). Jaosto on pitänyt tärkeänä, että avustusta ehdotetaan monipuolisesti eri kohde- ja ikäryhmille sekä valtakunnallisille että paikallisille toimijoille (20.5.2020).

Jaoston mielestä koronapandemian aikana järjestöjen roolista heikommassa asemassa olevien auttamiseksi on tullut entistäkin merkittävämpi (15.12.2020).

Arviointi- ja avustusjaosto pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveystiikkainen näkökulma on vahvasti esillä avustusjärjestelmää kehitettäessä.

Järjestötyön näkyvyyden lisääminen hanketietokantaa hyödyntämällä

STEAn julkinen avustustietokanta sivulla avustukset.stea.fi sisältää tiedot kaikista 2000-luvulla haetuista ja myönnettyistä avustuksista (ennen vuotta 2017 raha-automaattiavustuksista). Tietokannan tiedot ovat avoimesti kaikkien hyödynnettävissä.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustussasioiden neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaosto
STM003:00/2017, STM/324/2017

Jaosto näkee tärkeänä STEA:n kautta rahoitetun sosiaali- ja terveysalan järjestöjen työn näkyvyyden lisäämisen STEA:n hanketietokantaan kertyvän aineiston monipuolisella hyödyntämisellä.

Järjestöjen reagointi muuttuvaan toimintaympäristöön

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminta on laajojen muutosten edessä sote-uudistusten keskellä. Jaosto pitää tärkeänä, että Sosiaali- ja terveysjärjestöjen sote-muutostuki 2021-2023 –hanke konkreettisella tavalla tukee järjestöjen asemaa ja toimintaa myös uusissa rakenteissa.

Jaosto pitää tärkeänä, että järjestöillä on avustuskohdeiden toiminnassa sekä mahdollisuus että tahtotila reagoida toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin riittävän joustavasti ja nopeasti.

Lisäksi jaosto näkee tärkeänä, että STEA viestinnässä, päätöksissä, koulutuksissa ja ohjeistuksissa korostaisi järjestöjen mahdollisuutta reagoida hankkeen aikaisiin toimintaympäristön muutoksiin, rahoitettujen toimintojen jatkuvaa innovatiivista kehittämistä ja jopa mahdollisuutta hyväksymisprosessin kautta muuttaa hankkeen kulkua. Tästä koronareagointi antoi oivan esimerkin sekä STEAn että järjestöjen osalta.

Jaosto näkee tärkeänä, että säädöspohjan tulisi sallia tarkoituksenmukaiset muutokset.

Digitaaliset verkkopalvelut

Jaosto näkee tärkeänä, että digitaaliset verkkopalvelut palvelevat specifin kohderyhmän lisäksi myös kokonaisuuden kehittämistä, yhteensopivuutta ja niveltymistä tulevaan sote-järjestelmään. Jaosto on kannustanut järjestöjä pohtimaan alusta-ajattelua (15.12.2020), minkä kautta järjestöt voisivat kehittää myös yhteensopivampia ja mittavampia mutta kuitenkin spesifeihin tarkoituksiin taipuvia digitaalisia palveluita.

Koko digitaalisen ekosysteemin kehittämisen rinnalla erityinen huomio tulee kiinnittää niihin väestöryhmiin, jotka Sosiaalibarometri 2021:n mukaan eivät ole hyötyneet etä- ja digipalveluista. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) velvoittaa edistämään digitaalisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta sekä sisällön saavutettavuutta ja siten parantaa jokaisen mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti digitaalisia palveluja. Velvoite koskee säätiöiden ja yhdistysten digitaalisia palveluita, joiden kehittämiseen tai käytön rahoittamiseen osallistuu tässä laissa tarkoitettu viranomainen vähintään puolella kehittämiskustannuksista tai vuotuisista ylläpitokustannuksista.

Jaosto ehdottaa, että STEA toteuttaa selvityksen digitaalisten palveluiden kehittämisestä ja tulevaisuudesta.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustussasioiden neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaosto
STM003:00/2017, STM/324/2017

Kokemusasiantuntijuuden tärkeys

Jaosto näkee kokemusasiantuntijoiden toiminnan tärkeänä osana kansalaisyhteiskuntaa. Jaosto sai selvityksen kokemusasiantuntijuudesta ja on tyytyväinen STEAn linjauksiin ko. toiminnan avustamisessa.

Jaoston toimikauden päättyessä

Jaosto on joulukuussa 2020 lausunut jaoston toiminnan kehittämisestä ja roolista. Lausunnon perusteella tehtiin toimintatavan muutos, jossa jaoston puheenjohtaja jatkossa esittelee jaoston lausunnon ministerille tai valtiosihteerille. Jaoston mielestä uusi toimintatapa edistää jaoston jäsenten asiantuntemuksen hyödyntämistä entistä paremmin esimerkiksi yhteiskunnallisissa ja strategisissa kysymyksissä.

Jaosto toivoo, että sen teettämiä selvityksiä järjestötoiminnan tulevaisuudesta (Halava ym. 2018) ja järjestöjen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnasta (Ranta ym. 2020) hyödynnettäisiin jatkossakin niin järjestöjen kuin STEAnkin toiminnassa.

Toimintakauden päättyessä jaosto haluaa kiittää STEAa erinomaisesta yhteistyöstä. Jaoston vuoropuhelu STEAn kanssa on ollut avointa, asiantuntevaa ja sujuvaa. STEAn valmistelutyö antaa hyvän pohjan jaoston työlle.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustussasioiden neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaosto
STM003:00/2017, STM/324/2017

25.3.2021

Vistbacka Raimo, pj.

Niemelä Jorma, vpj.

Niemelä Mikko

Rahkonen Ossi

Ahlgren Tuula

Partanen Airi

Päiväys: 25. maaliskuuta 2021, 22:01:18

Raimo Vistbacka

Raimo Vistbacka

Päiväys: 25. maaliskuuta 2021, 16:10:05

Jorma Niemelä

Jorma Niemelä

Tunnistus:

25. maaliskuuta 2021, 22:00:59

Pankkitunnistus

Vahva tunnistus:

25. maaliskuuta 2021, 16:09:42

Pankkitunnistus

Päiväys:

Tuula Ahlgren

Päiväys: 25. maaliskuuta 2021, 15:41:28

Ossi Rahkonen

Ossi Rahkonen

Tunnistus:

25. maaliskuuta 2021, 15:41:20

Pankkitunnistus

Päiväys: 25. maaliskuuta 2021, 16:14:02

Airi Partanen

Airi Partanen

Vahva tunnistus:

25. maaliskuuta 2021, 16:13:48

Pankkitunnistus

Päiväys: 25. maaliskuuta 2021, 16:02:58

Mikko Niemelä

Mikko Niemelä

Vahva tunnistus:

25. maaliskuuta 2021, 16:02:39

Pankkitunnistus